

Uloga UN-a u Arapsko-izraelskom sukobu 1948.

Mlinarević, Marija

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:832621>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-09**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Preddiplomski studij politologije

Marija Mlinarević

ULOGA UN-a U ARAPSKO–IZRAELSKOM SUKOBU 1948.

Završni rad

Mentor: doc.dr.sc. Borna Zgurić

Zagreb, srpanj 2024.

SADRŽAJ

Sažetak.....	1
1. UVOD	2
2. UZROCI IZBIJANJA SUKOBA 1948.	3
2.1. ARAPSKI NACIONALIZAM PROTIV CIONIZMA.....	3
2.2. BRITANSKI MANDAT U PALESTINI	6
2.3. PODJELA PALESTINE – UN-ova REZOLUCIJA 181.....	8
3. DEKLARACIJA O NEOVISNOSTI 1948.....	8
4. ULOGA UN-a U SMJERU ODVIJANJA SUKOBA	10
5. POSLJEDICE SUKOBA	14
5.1. POSLJEDICE DJELOVANJA UJEDINJENIH NARODA.....	15
6. ZAKLJUČAK.....	16
7. LITERATURA	19

Sažetak

Arapsko-izraelski sukob 1948. izbija uslijed proglašenja države Izrael 14. svibnja te ostaje aktualan i u današnje doba. Dva sukobljena aktera, židovski i arapski narod vođeni su suprotstavljenim ideologijama; cionizmom koji tumači židovsko pravo na povratak i ostvaruje stoljetni san o formiranju nacionalne države, te arapskim nacionalizmom koji se borio protiv židovskog naroda u cilju očuvanja teritorijalnog integriteta, ali i uspostavi suvereniteta na tom području. Međunarodni akteri čija je uloga rasla u razvijanju daljnjeg tijeka sukoba su Velika Britanija te Ujedinjeni narodi. U tom kontekstu za određivanje budućnosti palestinskog teritorija te židovskog i arapskog naroda donesene su Balfourova deklaracija, odnosno 1947. UN osniva Posebno povjerenstvo za Palestinu (UNSCOP) kako bi donijelo dugoročno rješenje po pitanju palestinskog prostora i odnosa Židova i Arapa. Planom podjele u Rezoluciji 181 obje strane nisu bile u potpunosti zadovoljne, no Židovi su odlučili prihvatiti dodijeljen teritorij i formirati Državu, dok su Arapi unatoč diplomatskim naporima od strane međunarodnih aktera te mirnom politikom Židova usmjerenom k njima, jedino rješenje vidjeli u sukobu.

Ključne riječi: Arapsko-izraelski sukob, Ujedinjeni narodi, Velika Britanija, cionizam, arapski nacionalizam, UNSCOP, Rezolucija 181, Balfourova deklaracija

1. UVOD

Arapsko-izraelski sukob 1948. izbio je nakon proglašenja neovisnosti države Izrael 14. svibnja 1948., međutim do sukoba je došlo kombinacijom brojnih unutarregionalnih faktora te utjecajem međunarodnih aktera. Unutar same regije od 19.st. razvijao se arapski nacionalizam i cionizam u svrhu postizanja samoodređenja. Cionizam korijene svoje ideologije crpi u biblijskoj tradiciji u kojoj je prema njihovom tumačenju, zajamčena država Izrael kako bi Židovi postali neovisni. Modernije tumačenje, povezuje se s antisemitizmom kojemu se može stati na kraj jedino ako se Židovi fizički odvoje od Europe, stoga oni imaju pravo na Palestinu kao teritorij koji će ispuniti njihov cilj stvaranja židovske države. Ideologija suprotstavljena cionizmu jest arapski nacionalizam (Kaur Rai, 2014: 1). Ta se ideologija počinje razvijati u 19.st. kada arapski nacionalistički pokret svoje vodstvo dobiva u Libanonu i Siriji. Tamo su glavnu ulogu imali arapski kršćani koji su se obrazovali na američkom Sveučilištu u Bejrutu te je ubrzo razvoj arapske književnosti i novina potaknulo buđenje unutar arapskog stanovništva (Aziz, 1956: 30). Libanonski i sirijski kršćani vođeni su idejama Francuske revolucije (Al-Mujahid, 1963: 38). Arapskim nacionalizmom provodila se ideja da su Arapi narod koji je povezan jezikom i povijesti te da bi arapske države trebale funkcionirati po principu kohezije (Khalidi, 1999: 7). Kasnije se princip kohezije održavao zbog zajedničkog neprijateljstva prema Izraelu te bi u trenucima izraelskog napada na neku od arapskih zemalja, one pokazale slogu unatoč svađama i rivalstvu koji su prisutni između samih arapskih zemalja (Al-Mujahid, 1963: 37).

Libanonski kršćanski Arapi nastojali su razvijati politički i kulturni život koji se temelji na nacionalnosti, a ne religiji čime su Arape „okrenuli" modernoj zapadnoj znanosti i sekularizmu (Dawn, 1999: 3). Arapski nacionalni odbor potaknut oslobađanjem balkanskog naroda od Osmanskog Carstva te pobjeda Japana u sukobu protiv Rusije, proklamirao je težnje Arapa da se oslobode turskog imperijalizma. Nakon neuspjele revolucije 1908., arapski nacionalistički pokret poprima politički oblik i usmjerava se na rušenje turske suverenosti (Aziz, 1956: 30). Prilikom izbivanja Prvog svjetskog rata, Turska staje na stranu Njemačke, što Britanci vide kao opasnost širenja njemačkog utjecaja na Bliski istok. Kako do toga ne bi došlo, Velika Britanija prekida savezničku politiku prema Turskoj i sklapa sporazum s Husseinom bin Alijem, kraljem Hedžaza i šerifom Meke. Sporazum je potpisao McMahon koji je bio britanski povjerenik u Egiptu te je u deset pisama obećana britanska potpora arapskoj nezavisnosti, a arapska vlada će priznati kako Britanija ima prednost u svim gospodarskim poduzećima na arapskom teritoriju. Obje strane su se obvezale na uzajamnu vojnu pomoć (McMahon-Hussein, 1915.-1916.).

Nakon arapskog ustanka 1916., Britanija sklapa dva tajna ratna dogovora koji će u radu biti detaljnije obrađeni, a to su: sporazum Sykes-Picot i Balfourova deklaracija (Aziz, 1956: 31).

Poseban fokus rada stavljen je na ulogu Ujedinjenih naroda i njihovih politika prema Bliskom istoku. Ujedinjeni narodi nastavili su politiku koju je Velika Britanija završila tako što se povukla iz Palestine 1948. UN-ova politika rezultirala je formiranjem Posebnog odbora za Palestinu (UNSCOP) koji je sukob trebao riješiti odvajanjem dviju zajednica (Kaur Rai, 2014: 2). Zbog toga je važno detaljnije proučiti ulogu Ujedinjenih naroda tijekom sukoba, ali i zbog smjera u kojem je sukob završio jer su postali jednim od, ako ne i najvažniji akter koji odlučuje u kojemu smjeru sukob ide i kako će završiti.

Stoga, predmet ovoga istraživanja su sredstva kojima su Ujedinjeni narodi utjecali na Arapsko-izraelski sukob te proširujući predmet istraživanja dolazimo i do glavnog istraživačkog pitanja koje se bavi ulogom UN-a u razvoju i ishodu spomenutog sukoba. Hipoteza rada glasi: Ujedinjeni narodi presudili su proglašenju države Izrael 1948. Ciljevi ovoga rada obuhvaćaju pregled ključnih povijesnih događaja koji su prethodili sukobu 1948., analizu razvoja samoga sukoba, ključne aktere obje strane s fokusom na ulogu Ujedinjenih naroda te istraživanje okolnosti formiranja države Izrael 1948. Teorijsko-metodološki okviri koji će se koristiti tijekom ovoga rada su studija slučaja kojom se proučavaju specifični događaji (u ovome slučaju donošenje rezolucije 181) te kvalitativna analiza kojom se analizira sadržaj same rezolucije i događaja koji su prethodili proglašenju države Izrael. Deskriptivnom metodom opisat će se sam tijek Arapsko-izraelskog sukoba 1948.

2. UZROCI IZBIJANJA SUKOB 1948.

2.1. ARAPSKI NACIONALIZAM PROTIV CIONIZMA

Israel Eldad, teoretičar revizionističkog cionizma, definirao je pozitivan i negativan cionizam. Pozitivna točka jest očekivanje Židova u povratak Mesije i povratak naroda u njegovu zemlju, stoga je ovdje glavni problem, a kasnije i jedan od uzroka sukoba, u koju zemlju se Židovi trebaju vratiti? S druge strane, Eldad tvrdi kako negativni cionizam svoje korijenje ima u antisemitizmu. Mnogi Židovi koji su se egzilom u ostale zemlje asimilirali i počeli gubiti svoje židovstvo, sada se bude i postaju nezadovoljni nacijama u kojima žive, odnosno njihovom neprijateljstvu i nepovjerenju prema Židovima. Kako bi tome stali na kraj, rješenje je vratiti se u židovsku državu (Havel, 2013: 381 i 382). Stoga se cionizam može opisati kao ideologija kojom su Židovi nastojali povratiti svoju kulturu i povratkom u svoju domovinu stati na kraj lošem odnošenju prema njima od strane ostalih nacija u kojima su privremeno potražili smještaj. Počinje se razvijati u 19.st. u Srednjoj Europi, a nakon toga širiti i na područje Istočne i Zapadne

Europe, ali i izvan nje. Naziv dobiva po brdu Cion koje se nalazi u blizini Jeruzalema, a označava mjesto na kojemu je Salomon izgradio Sveti hram (Kasapović, 2010: 32).

Židovsko naseljavanje Palestine započinje još 1882., a korijene ima u negativnom cionizmu, odnosno naseljavanje je potaknuto progonima Židova te njihovim podređenim položajem, izrabljivanjem, lošim životnim uvjetima itd (Havel, 2013: 383). Ukupno je pet naseljeničkih valova Židova te nose naziv *alijot*. Prvi val obilježio je seobu iz Carske Rusije te su naseljavanja bila vođena prvenstveno vjerskim, a ne etničkim i nacionalnim motivima. Uz pomoć židovskih filantropa osnovano je 21 poljoprivredno naselje (Kasapović, 2010: 40-42).

Drugi val nosi političku važnost jer njime dolaze dva buduća predsjednika i tri premijera izraelskih vlada. U ovome valu nastaju začeci židovskog obrazovanja na teritoriju Palestine; osnivaju se obrazovne ustanove na hebrejskom jeziku, a u pitanju su gimnazije, umjetničke akademije, institut za tehnologiju itd. Ovim činom započet je proces institucionalizacije hebrejskog jezika kao službenog u Palestini, a samim time postaje temelj izgradnje moderne židovske nacije (Kasapović, 2010: 42 i 43).

U narednom valu formirane su organizacije koje postaju institucionalni temelji židovske države; sindikat Histadrut, politička stranka Radničko udruženje i obrambena zajednica Hagana. Od njih se posebno ističe Histadrut koji je stanovništvu osigurao poslove i stanove, zajmove, obrazovne i zdravstvene usluge i slično. Četvrti val prožet je urbanizacijom Tel Aviva, a doseljenici petoga vala dodatno razvijaju grad poljoprivredom i kulturom (Kasapović, 2010: 44-47).

Naseljavanje Palestine (Prve alije) kao židovske pradomovine potaknuto je religijom, a u njoj su naseljene bile židovske zajednice pod imenom hajišuv hajšan (Havel, 2013: 383). No, treba napomenuti kako su Židovi Eretz-Izrael „izmislili“ kao svoju domovinu koja je trebala nastati na području slabo naseljene Palestine. Izrael bi time prisvojio teritorij Palestine jer je u Bibliji navedena njihova povijesna povezanost. Stoga se Židovi moraju vratiti u Izrael zbog svojeg „prava na povratak“ (Ardalić i Kliček, 2014: 10 i 11).

Theodor Herzl, mađarski je asimilirani Židov i osoba koja je najzaslužnija za stvaranje političkog cionizma, a kraj antisemitizmu vidi u formiranju vlastite države. U tome bi mi im pomogli i nežidovski narodi i vlada, čak i antisemiti – svima je u cilju da Židovi pronađu svoj put. Herzl je imao podosta utopističku i nerealnu viziju, a tome svjedoči i događaj iz 1901. kada se sastao s turskim sultanom Abdulom Hamidom II. te zatražio da se Židovima ustupi dio Palestine jer će od toga profitirati i Osmansko Carstvo (Havel, 2013: 385-387).

Politički cionizam, postaje religijski u vidu težnje za obnovom židovskog političkog suvereniteta i formiranja države Izrael. Njegov glavni zagovornik u modernom dobu jest Jehuda Alkala (Havel, 2013: 389 i 393).

S druge strane, cionizmu se suprotstavlja arapski nacionalizam. Ocem arapskog nacionalizma smatra se Abu Khaldun Sati al-Husri. U 20.-im godinama prošlog stoljeća zbog pomoći tadašnjem sirijskom kralju Faysalu, postaje dekanom pravnom fakulteta na Sveučilištu u Bagdadu te ministar obrazovanja i arhitekture. Svoju funkciju je iskoristio da uvede novi predmet pod nazivom *Qawmiyya* koji se bavi tumačenjem nacionalizma. Školu je vidio kao instituciju koja je najprikladnija za podučavanje i širenje utjecaja njegove nacionalističke ideologije (Aldoughli, 2016: 13-14). Titulu filozofa arapskog nacionalizma al-Husri dobiva 1950.-ih kada je obavljao funkciju direktora *Institute of Higher Arab Studies*. Neke od njegovih glavnih misli tiču se odnosa prema pojedincu kojeg percipira kao djelom društva kojem mora biti potpuno odan (Kenny, 1963: 232). Smatrao je kako postoji poveznica između europskog i arapskog nacionalizma koja se ostvarila širenjem europskog nacionalizma na Osmansko Carstvo i time dalo povod arapskom nacionalnom pokretu. Svaka država, tvrdi al-Husri, treba biti utemeljena na nacionalnoj osnovi što znači da je svaka nacija država za sebe. U slučaju da je narod podijeljen na nekoliko država, on mora biti jedinstven, a kako bi se postiglo arapsko jedinstvo potrebno je buđenje svijesti o nacionalnom identitetu (Kenny, 1963: 235-236). Al-Husri ističe važnost njemačkog ujedinjenja kroz povijest jer je postala plodno tlo za razvoj ostalih nacionalističkih teorija i time inspirirala ostale (Kenny, 1963: 237 i 239). Tako je primjerice njemačka škola mišljenja, predvođena Fichteom i Herderom na njega ostavila veliki utjecaj (Aldoughli, 2016: 14). Navedeni su njemački mislioci ostavili trag na još dvojicu ideologa sirijskog nacionalizma, a riječ je o Michelu Aflaqu te Zaki al-Arsuziju. Oni su naciju zamišljani kao jezičnu zajednicu koja predstavlja produžetak obitelji. Al-Husrijev ostavio je utjecaj na formuliranje ideologije navedenih sirijskih mislioca te ideološko konstruiranje stranke Ba' ath; zbog toga se Aflaq i al-Arsuzi nazivaju Ba'athistički ideolozi. Aflaq je zagovarao političku koncepciju nacije, a al-Arsuzi uvodi ideje građanstva u sirijski kontekst (Aldoughli, 2016: 11 i 13). Aflaq je bio zagovornik arapskog jedinstva stoga se protivio formiranju Arapske lige koja je za njega bila dokaz rascjepkanosti arapskog naroda. Suradnja koje se predviđa Ligmom, bila bi ostvariva među narodima s različitim jezikom, rasom i povijesti (Alfaq, 1945).

U njemačkoj nacionalističkoj teoriji pronašao se i jedan od važnijih arapskih nacionalista koji je poticao njegov daljnji razvoj, a to je palestinsko-arapski vjerski vođa i političar Hadži Emin

el-Huseinija. Emin je pružao otpor Britancima, a surađivao je s nacistima, što nije iznenađujuć podatak ako se uzme u obzir da se nacizam vrlo rano ukorijenio među Arapima. Dva su glavna razloga za to: prvo je zajedničko dijeljenje interesa po pitanju antisemitizma, a drugo je to što Njemačka nikada nije bila kolonijalna sila na Bliskom istoku (Havel, 2013: 520). Jedan od razloga zašto je to područje bilo zanimljivo Zapadnim silama jest sprječavanje arapskog povezivanja (Ardalić i Kliček, 2014: 10). Emin se s Hitlerom sastaje prvi put 1941. gdje su nacisti i Arapi sklopili suradnju po pitanju uništenja Židova. Povodom realizacije njihova plana, u Berlinu je osnovan i Arapski ured te Središnji islamski institut na čijem je otvorenju Emin održao govor kako se muslimani od samih početaka islamskog doba bore protiv Židova i kako su oni Muhamedovi neprijatelji što je naznačeno i u Kur'anu (Havel, 2013: 521 i 522). Ubrzo je došlo do suradnje između nacionalizma i socijalizma te islama među Arapima i to ponajviše u zemljama pod britanskom vlašću (Havel, 2013: 530-531). Stanovništvo Palestine, protivilo se naseljavanju Židova i kupovini zemljišta te se počinje razvijati negativan stav prema cionističkom pokretu, štoviše gleda se kao prijetnja potaknuta zapadnim silama (Ardalić i Kliček, 2014: 14). Na taj je način domicilno stanovništvo nastojalo predstaviti krivu percepciju o Židovima, kao narodu koji pokušava takvim činom (kupovinom arapskog zemljišta po izrazito niskim cijenama) naseliti Palestinu i od nje stvoriti svoju domovinu, međutim istina je drugačija; arapski lokalni moćnici su tu istu zemlju Židovima prodavali po iznimno visokim cijenama – među njima su se nalazili i pristaše i članovi obitelji Hadži Emina el-Husseina. Jeruzalemski muftija nastojao je Židove prikazati kao negativce koji izrabljuju njegov narod, a on tome pokušava stati na kraj (Havel, 2013: 424). Lokalni činovnici su dopuštali nelegalno naseljavanje Židova jer su za to primali mito, te su i osmanske vlasti prelazile preko zakona zbog koristi (Kasapović, 2010: 40 i 41). U stvari su Židovi bili ti koji su ulagali u zemlju vlastitim kapitalom i radom kako bi mogli stvoriti uvjete za život – oni nisu Palestini otimali, već su joj davali (Kasapović, 2010: 96). Stoga su Arapi svoju neprijateljsku percepciju prema Židovima pokušavali opravdavati neistinitim podacima, a ujedno od svega i profitirati uz potporu i vođenje jeruzalemskog muftije.

2.2. BRITANSKI MANDAT U PALESTINI

Palestina dugi period nije imala jasno definirane granice teritorija i zbog toga je bila pod jakim utjecajem stranih sila, između ostalog Velike Britanije i Ujedinjenih naroda. Upravo su Britanci svojim utjecajem od 1916.-1937. stvorili suvremenu definiciju Palestine, kasnije prihvaćenu i od strane Ujedinjenih naroda (Ardalić i Kliček, 2014: 10).

Nakon sporazuma britanskog povjerenika McMahona i Husseina bin Alija, kralja Hedžaza i šerifa Meke, uslijedio je arapski ustanak, a Velika Britanija mijenja politiku prema Arapima. U dva tajna ratna dogovora Sykes-Picot i Balfourova deklaracija označavale su britanske napore da i dalje dominiraju arapskim svijetom te da sva ratna obećanja koja su upućena Arapima „padnu u vodu“ (Aziz, 1956: 31). Tajnim sporazumom Sykes-Picot između Velike Britanije i Francuske 1916. utvrđeno je sljedeće; Francuska i Velika Britanija definirane su kao zemlje koje priznaju i štite neovisnost arapske države ili konfederaciju arapskih država te je provedena podjela teritorija Arapskog poluotoka kojeg će kontrolirati pojedina zemlja. Tako Francuska ima prvenstvo nad pravom poduzetništva i lokalnih zajmova na području jugoistočne Turske, sjevernog Iraka, Sirije i Libanona. Nad definiranim teritorijem Francuska ima dopuštenje uspostave izravne ili neizravne uprave ili kontrole. Iste ovlasti dodijeljene su Velikoj Britaniji na području današnjeg južnog Izraela i Palestine, Jordana i južnog Iraka. Obje su se države obvezale na suzdržavanje od stjecanja teritorijalnih posjeda na području Arapskog poluotoka te da će obuzdati treću silu od takve namjere (Sykes-Picot, 1916).

Britanija je tijekom Prvog svjetskog rata i pobjede nad Turskom bila glavni zagovornik da se stvori židovska država u Palestini. U svrhu ostvarenja te zamisli, donesena je Balfourova deklaracija, pismo britanskog ministra vanjskih poslova Arthura Balfoura upućeno Lordu Rothschildu. Taj dokument smatra se jednim od najvažnijih za ostvarenje židovske državnosti (Havel, 2013: 399). U pismu Velika Britanija izjavljuje svoje sklonosti da Palestina postane nacionalnom domovinom Židova u čemu će i sami sudjelovati kako bi se to ostvarilo. Prilikom ostvarenja tog cilja, štitit će se građanska i vjerska prava nežidovskih zajednica u Palestini te prava i politički status Židova koji se nalaze u ostalim djelovima svijeta (Balfour Declaration, 1917). Arapi izrazito ljuti i bijesni na odluku gledaju kao na pravo Židova da upravljaju teritorijem koji uopće nije njihov (Ardalić i Kliček, 2014: 14). Međutim, britanski časnici i administracija koja se nalazila u Palestini pod britanskom upravom simpatizirala je Arape više nego Židove. Razlog tomu jest uvjerenje kako Židovi pristigli iz Rusije u Palestinu proklamiraju komunizam i socijalizam, drugi razlog jest antisemitizam, a treći britanska antagonizacija Arapa (Havel, 2013: 405). Oni britanski političari koji su podržali cionizam poput Lloyda Georgea, Arthura Balfoura i Marka Sykesa, to su činili na temelju Biblije i kršćanskog okruženja u kojemu su odrasli (Havel, 2013: 418).

Arapi nisu htjeli surađivati po pitanju rješavanja palestinskog pitanja, a u Palestini je situacija bila sve problematičnija uslijed sve češćih terorističkih napada na britanske postrojbe 1947. (Havel, 2013: 532). Napadi su nastali zbog nezadovoljstva osnivanja „Nacionalnog doma za

židovski narod" (Hammond, 2010: 1). Britanci se zbog osude javnosti i međunarodnih aktera koji su se i dalje bavili posljedicama Holokausta i brutalnih činova nacista, nisu mogli reagirati i odlučili su povući se iz Palestine (Havel, 2013: 532).

2.3. PODJELA PALESTINE – UN-ova REZOLUCIJA 181

U trenucima britanskog povlačenja iz Palestine, ulogu najvažnijeg međunarodnog aktera na tome području preuzimaju Ujedinjeni narodi. Kako bi pomogli Britancima nositi se s novonastalom situacijom, UN 1947. osniva Posebno povjerenstvo za Palestinu (UNSCOP) kako bi donijelo dugoročno rješenje po pitanju palestinskog prostora i odnosa Židova i Arapa. Židovi su nastavili sa svojom misijom uvjeravanja kako oni posjeduju pravo na državu, dok su Arapi predvođeni Eminom koji se nalazio u Egiptu, proglasili štrajk i prosvjede. UNSCOP je iste godine donio prijedlog da se Palestina podijeli na židovski i arapski dio, što nije prihvaćeno jedino od strane predstavnika Jugoslavije, Indije i Irana. Predstavnici cionističkog pokreta prihvatili su ovakav prijedlog UNSCOP-a, međutim arapska strana bila je izričito protiv uz prijetnje na sukob i nasilje (Havel, 2013: 532 i 533). U tim trenucima stanovništvo Palestine činilo je 1 203 000 Arapa te 608 000 Židova, u omjeru 65 % naspram 33 %. Također, Arapi su posjedovali više zemlje nego Židovi i to čak 85 %. Također, arapska država dobila bi 45,5 % teritorija, a Židovi 55,5 % (Hammond, 2010: 1). Da bi bilo usvojeno, izvješće je čekalo prihvaćanje od strane Opće skupštine Ujedinjenih naroda 2/3 većinom. Do tog trenutka, Židovi su aktivno radili na tome da uvjere države kako je to najbolje moguće rješenje kojime će se stati na kraj problemima na tom prostoru. CIA je upozoravala na težnje Arapa i njihovu spremnost na pružanje otpora i to u vidu krvoprolića vođeno od strane Muslimanskog bratstva. Unatoč tome, 33 zemalja je podržalo podjelu, 13 je bilo protiv, a 10 suzdržano. Nakon prihvaćanja Većinskog izvještaja, zadnji korak u UN-ovom planu jest donošenje Rezolucije 181 kojom je određeno da će se na teritoriju Palestine formirati nezavisna arapska država i nezavisna židovska država. Arapi su bili bijesni, zgroženi i spremni na vođenje protucionističkog pokreta i masovnih prosvjeda. Prosvjedi (organizirani od strane Visokog arapskog odbora) su vođeni u Kairu, Siriji, Libanonu i Jemenu gdje je ubijeno 75 Židova, a uništavane su i židovske kuće i sinagoge. U Libanonu je osnovana Arapska oslobodilačka vojska na čelu s Kaukdžijem, neprijateljem Emina (Havel, 2013: 534-536).

3. DEKLARACIJA O NEOVISNOSTI 1948.

Dana 14. svibnja 1948., uoči isteka britanskog mandata, donesena je izraelska Deklaracija o neovisnosti kojom je stvorena država Izrael koja ima podršku Ujedinjenih naroda, međutim i sami Židovi su bili svjesni da se njihov plan nije razvio na način na koji su očekivali (Avineri,

2011: 42). Deklaracija navodi kako je država Izrael rodno mjesto Židova i mjesto na kojemu se razvijao njihov vjerski, duhovni i nacionalni identitet. Židovi su iz Palestine prognani, međutim sada je vrijeme za povratak. U deklaraciji su također navedeni razlozi kojima se legitimira uspostava države Izrael; Židovi su godinama vršili napore kako bi se vratili u domovinu svojih predaka, Prvi cionistički kongres 1897. dao je pravo židovskom narodu da vrše nacionalni preporod u vlastitoj zemlji, a to je pravo priznato Balfourovom deklaracijom 1917. Naveden je i holokaust nad Židovima koji je dodatno osnažio potrebu da narod uspostavi svoju državu u kojoj će moći biti sigurni od progona i koja će biti dom za veliki broj Židova koji je ostao bez istog. Država Izrael prihvatit će Židove iz cijeloga svijeta te im pružiti život u slobodi, pravdi, miru i jednakosti. Članovi Nacionalnog vijeća obratili su se i arapskom stanovništvu kojeg su pozvali na mirno rješavanje pitanja uspostave države te da sudjeluju u izgradnji iste. Sukladno Deklaraciji, arapsko stanovništvu garantiralo se puno i jednako državljanstvo te zastupljenost u nacionalnim tijelima i institucijama (Israeli Declaration of Independence, 1948). Proglašenjem države Izrael, ona postaje članicom Ujedinjenih naroda, a 2020. biva priznata kao suverena i nezavisna država od 165 od 193 zemlje članice (Ghaffar Khan, 2022: 8). Proglašenje države Izrael arapski narod nazvao je *Nakbah*, odnosno danom katastrofe (Najetović, 2011: 100). U tim trenucima, među Arapima vlada razdor, nepostojanje sloge i zajedničkih ambicija, međutim unatoč takvim uvjetima, dan nakon donošenja Deklaracije, započinje arapski napad na Izrael (Havel, 2013: 537 i 538). Napad su činile vojske šest arapskih država koje su ujedno i članice Arapske lige; Egipat, Sirija, Irak, Libanon i Transjordanija i kontingent iz Jemena (Najetović, 2011: 101). Arapske oružane snage intervenirale su na poziv Arapskog višeg komiteta jer je nakon isteka britanskog mandata, kako tvrde, Palestina postala nezavisna naciju u kojoj su Židovi manjina. Nakon sedam dana, Vijeće sigurnosti pozvalo je sve vlasti i vlade koje su dio sukoba da se prekine vatra u roku od 36 sati, a nakon još tjedan dana Vijeće traži prekid svih akcija na mjesec dana – to je postignuto 11. lipnja 1948. Nakon što je odbijen prijedlog Posrednika UN-a o formiranju unije u kojoj bi postojali arapski i židovski članovi, produljio se period prekida vatre. Mjesec dana nakon početka sukoba, Vijeće sigurnosti pozivajući se na glavu VII Povelje UN-a, naređuje prekid vatre i vojnih akcija. Posrednik UN-a iako je potvrdio postojanje židovske države u Palestini, prije nego što je izvještaj ugledao svijetlo dana, biva ubijen od strane židovskih ekstremista (Rudolf, 1968: 233 i 234). Iako su članice Arapske lige bile složne jedino oko napada na Izrael, ratni ciljevi su im se razilazili. Jordan je primjerice, nastojao osvojiti Istočnu Palestinu i cijelu Palestinu učiniti jordanskom Kraljevinom. Jordan je radio i protiv židovske, ali i protiv palestinske države, dok je Sirija sukob vidjela kao dobru priliku za obnavljanje Velike Sirije (Kasapović, 2010: 80 i 81).

U veljači 1949. sklopljen je Opći sporazum o primirju između Izraela i Egipta kako bi se povratio i osigurao trajni mir u Palestini. Time bi obje strane trebale poštivati zabranu Vijeća sigurnosti za pribjegavanjem vojnim mjerama kako bi se riješilo palestinsko pitanje (General Armistice Agreement, 1949). Iako su postojali diplomatski naponi da se riješi palestinsko pitanje i da obje strane zadovolje svoje potrebe, Palestinci su se odlučili za daljnji sukob, a potaknuti su od strane arapskih saveznika. Stoga se Egipat uključio na arapsku stranu te započeo zračne napade na Tel Aviv, međutim Židovi su osvojili kontrolu nad cestom prema Jeruzalemu i prevenirali nove arapske napade. Do početka sljedeće godine okupirali su cijeli Negev do bivše egipatsko-palestinske granice. U „zraku“ ostaje Pojas Gaze (Britannica.com, 2024). Kasnije Izrael sklapa sporazume i s Libanom, Jordanom i Sirijom (Rudolf, 1968: 235). Za Arabe, rat je donosio mnoge gubitke i mučenja, te su izgubili 1/5 arapskog teritorija koju su dobili nakon podjele Palestine te zapadni Jeruzalem (Ardalić i Kliček, 2014: 16).

Iako su obje strane bile nezadovoljne dobivenim teritorijem i uspostavom granica nakon provođenja Plana podjele, Židovi su odlučili prihvatiti što su dobili, osnovati Državu i nastaviti provoditi trajni mir na području Palestine jer su to smatrali jedinim rješenjem, dok su Arapi rješenje vidjeli u ratu i napadu na Izrael. Arapi su na ovakav čin bili potaknuti od strane Arapske lige koja je rat opravdavala cionističkom agresijom koja se provodila donošenjem Rezolucije 181. (Analihpd.hr, 2023). Međutim, Arapi su odbili svaki prijedlog Britanije o podjeli Palestine na židovsku i arapsku državu. Ovdje nije bilo riječ samo o Rezoluciji 181, već i izvještajima kao primjerice Peelov koji je favorizirao Arape, a Židovima ostavio mali obalni pojas između Tel Aviva i Harife (Kasapović, 2010: 97). Dakle, Arapi su se sami „uvukli“ u spomenuti sukob jer nisu pristajali ni na jedan kompromis i rješenje Ujedinjenih naroda – jedino je moguć rat. Na području Gaze uspostavili su privremenu vlast i proglasili palestinsku državu produktom prava na samoodređenje. Na Prvom palestinskom kongresu glasovalo se o pripajanju arapske Palestine Transjordaniji, a na Drugom kongresu odluka je potvrđena (Analihpd.hr, 2023). Izrael je nastojao postupati s arapskim susjedima diplomatski kako bi se uspostavio mir, međutim ta ponuda nije bila prihvatljiva arapskim državama i njihovim vođama jer ni jedna ponuda nije dobra jer se uspostavila država Izrael (Kasapović, 2010: 117).

4. ULOGA UN-a U SMJERU ODVIJANJA SUKOBA

Ujedinjeni narodi, ubrzo su preuzeli ulogu Britanaca i počeli diktirati sudbinom židovskog i arapskog života, međutim obje strane nisu bile zadovoljene politikom koju ju je UN provodio. Donošenjem već spomenute Rezolucije 181 odlučivalo se o području Palestine koje je obuhvaćala tadašnje područje Izraela, Pojas Gaze, Zapadne Obale, dijelova Golanskih visoravni i kraljevine

Jordana (Dw.com, 2007). Donošenje Rezolucije značilo je pobjedu Židova i osnutak njihove države – država Izrael time je dobila pravni temelj, ali i legitimitet od strane međunarodne organizacije kao što su Ujedinjeni narodi. Nezadovoljstvo arapskog naroda proizlazi iz činjenice da je teritorij koji se „dijeli“ na pola, odraz nepravde jer je na tom istom području živjelo 2x više arapskog, nego židovskog stanovništva. U svrhu rješavanja ovog pitanja formiran je i Posebni odbor Ujedinjenih naroda za Palestinu (UNSCOP) kojeg su činile 11 zemalja: Australija, Kanada, Čehoslovačka, Gvatemala, Indija, Iran, Nizozemska, Peru, Švedska, Urugvaj i Jugoslavija. UNSCOP je svojim prijedlogom o stvaranju dvije države riješio problem izbjeglištva europskih židova i problem palestinskog pitanja (Mallison i Mallison, 1979: 3). Teško je ne zapitati se jesu li Ujedinjeni narodi u donošenju ove odluke htjeli očistiti svoju savjest zbog holokausta počinjenog nad Židovima, te s druge strane, maknuti ih iz Europe kako se slična situacija ne bi ponovila i tako riskirati suživot dvaju suprotnih stanovništva koji posjeduju dugu povijest sukoba, koja će se probuditi i u 21.st.

U Rezoluciji nije spomenuta neovisnost Palestine, što je dodatno pogoršalo već bijesnu reakciju Arapskog višeg odbora i arapskih država. Ono na što se Posebni odbor u svojoj odluci poziva jest slučaj pokrenut od strane Židovske agencije i ona prema Mandatima ima pravo na poseban status u vidu židovskih interesa na palestinskom području. Time je potvrđeno kako je židovski slučaj cionistički. Tvrdnje koje su navedene u Rezoluciji opravdavaju ovakvu odluku Posebnog odbora zbog međunarodne obaveze prema židovskom narodu u cjelini, sukladno Balfourovoj deklaraciji i palestinskog mandatu. Međutim, proučavajući dva navedena razloga, u njima ni u jednom trenutku nije spomenuta međunarodna obaveza prema Židovima. Prava na koja se Židovi pozivaju donesena Balfourovom deklaracijom, definiraju zaštitna prava Palestinaca te prava kojom se štite Židovi u drugim zemljama (Mallison i Mallison, 1979: 3 i 4).

Autori Mallison i Mallison, proučavajući izvješća UNSCOP-a, naišli su na još neke nepravilnosti. Primjerice, jedna od izjava tvrdi da je unatoč naporima židovskog stanovništva u Palestini, Arapima ostalo 85 % zemlje (Mallison i Mallison, 1979: 4). O kojim je naporima Židova da steknu zemlju u Palestini točno riječ? Zapravo, Židovi su još od prvog useljeničkog vala radili na modernizaciji i institucionalizaciji teritorija Palestine. Osim već spomenutih napora koje su Židovi uložili u useljeničkim valovima u vidu obrazovanja, institucionalizacije hebrejskog jezika kao službenog ili institucija zemlje, postojale su brojne židovske organizacija kako u Palestini, tako i izvan nje kojima je cilj bio poticati dolazak Židova. Ubrzo je formirana društvena zajednica u kojoj nije bilo mjesta nežidovima (Kasapović, 2010: 53 i 56). Postavljanjem temelja za uspostavu židovske države, javila se potreba za priznanjem od strane

međunarodne zajednice te su u vidu toga pokrenuti mnogi diplomatski naponi kojima bi se uspostavila židovska država te bila priznata. Riječ je o već spomenutoj Balfourovoj deklaraciji iz 1917., Peelovom izvješću iz 1937. u kojemu je po prvi puta predložena podjela Palestine na dvije države, Bijela knjiga 1939 te Biltmorska rezolucija 1942. (Kasapović, 2010: 69–73). Za razliku od Arapa koji su nisu uspjeli formirati vlastite društvene i političke institucije unutar teritorija, već ih „selili“ u susjedne arapske države iako su imali potporu Britanaca jednako kao i Židovi, no Židovi su sustavno radili na tome da se sve buduće nacionalne organizacije i institucije razvijaju na teritoriju Palestine (Kasapović, 2010: 97).

Opća skupština iznijela je prijedlog Velikoj Britaniji koja je i dalje bila mandatorna sila, da se usvoji i provede Plan podjele s Ekonomskom unijom za Palestinu. Glavni ciljevi Ekonomske unije podrazumijevaju carinsku uniju, zajedničku valutu, zajednički gospodarski razvoj, zajedničku carinsku tarifu itd. U tu svrhu formira se Zajedničko gospodarsko vijeće u kojemu će po svaka država imati po tri člana. Rezolucijom bi palestinski mandat trebao prestati što je prije moguće i to najkasnije do 1. kolovoza, a u tom će se periodu oružane snage mandatne sile povlačiti iz Palestine. Kako će se odvijati povlačenje, tako će uprava nad Palestinom biti prepuštena Komisiji. Zadaća komisije je i uspostava Privremenog vijeća vlade u svakoj državi koje će formirati izborne propise. Ustavotvorna skupština svake države bit će zadužena za izradu nacrtu demokratskog ustava. Stoga je vidljivo kako je Plan podjele radio na promicanju demokratskih vrijednosti u obje države, a tome je dokaz i pravo žena da biraju i budu birane u osnivačke skupštine. Deklaracijom je zajamčena vjerska sloboda, sloboda savjesti i vršenje bogoslužja. Zabranjuje se vršenje diskriminacije po vjerskoj, spolnoj ili jezičnoj osnovi. Osiguran je status i prava manjina te je cilj promicati obrazovanje stanovništva (Ujedinjeni narodi, 1947)

Dva mjeseca nakon evakuacije oružanih snaga, trebale bi nastati dvije države: židovska država i arapska država te zasebni entitet Jeruzalem. Nakon toga, zadaća Komisije je odrediti granice židovske i arapske države sukladno navedenom u Planu podjele (Mallison i Mallison, 1979: 4). Područje arapske države u Zapadnoj Galileji je omeđeno na zapadu s Mediteranom, a na sjeveru granicom s Libanom. Sjevernoistočni dio židovske države, odnosno Istočna Galileja, na sjeveru i zapadu omeđena je libanonskom, a na istoku granicom Sirije i Transjordana. Židovski dio obalne ravnice uključuje gradove Haifu i TelAviv, dok Jaffa ostaje enklava arapske države. Grad Jeruzalem dobiva status *copus separatum* što znači da se nalazi pod posebnim međunarodnim režimom te je upravljana od strane Ujedinjenih naroda. Teritorij uključuje općinu Jeruzalem i okolne gradove i sela (Ujedinjeni narodi, 1947).

Ta ista Komisija obratila se Vijeću sigurnosti pozivajući na osiguranje oružanih snaga zbog nesuradnje od strane arapskog naroda koji je nastojao poništiti rezoluciju Opće skupštine – Komisija je bila spremna na upotrebu sile kako bi Plan podjele proveo unatoč tome što je većinsko stanovništvo Palestine protiv iste. Na to je reagirala Kolumbija tako što je iznijela nacrt rezolucije Vijeća sigurnosti gdje je rečeno da Povelja nije dala ovlasti Vijeću da formira specijalne snage za svrhu koju je Komisija zatražila. Američki izaslanik dodao je, kako Vijeće sigurnosti ima ovlasti putem Povelje vršiti samo one akcije kojima je svrha očuvati međunarodni mir, stoga zadaća Vijeća nije nametati podjele (Hammond, 2010: 6).

Djelovanje Ujedinjenih naroda unatoč ishodima, bilo je valjano jer Povelja zabranjuje Ujedinjenim narodima da interveniraju u područja državne nadležnosti neke države, a situacija je bila takva da Palestina 1947. iako je bila pod mandatom, ona nije bila država. Time se nije moglo spriječiti djelovanje Opće skupštine (Mallison i Mallison, 1979: 6). Takvo mišljenje nema Arapski viši komitet koji je 1948. glavnom tajniku UN- a iznio stajalište kako Plan podjele nije u skladu s Poveljom UN-a jer UN nema pravnu osnovu za predložiti i narediti palestinsku podjelu. Također, jedan od zahtjeva arapskih izaslanstva bilo je da se cijeli slučaj prenese na Međunarodni sud pravde – prijedlog nije razmotren (Hammond, 2010: 5).

Samoodređenje Palestine zbog kojeg je i bila potrebna intervencija UN-a, bio je cilj i Palestina i cioničkog pokreta, međutim s drugačijom vizijom krajnjeg ishoda. Palestinci su težili samoodređenju za sve stanovnike u Palestini, dok su cionisti bili za samoodređenje Židova, bez obzira na prava većinskog stanovništva (a to su prema brojkama koje su iznesene u ovome radu, bili Arapi) (Mallison i Mallison, 1979: 5 i 6). Međutim, načelo samoodređenja se nakon Prvog svjetskog rata proširilo i pridržavalo se pogledu arapskih teritorija, ali nije primijenjen na slučaju Palestine. Prvi razlog o kojemu se može nagađati jest očuvanje tog teritorija kako bi Židovi tamo stvorili svoju nacionalnu domovinu. Time je došlo do odbacivanja prava arapske većina na samoodređenje. Ujedinjeni narodi odbacili su prava jednog naroda, kako bi se ostvarila prava drugoga (Hammond, 2010: 2).

Ujedinjeni narodi odigrali su podosta rizičan potez, jer teško je bilo za očekivati da će arapski narod koji je većinsko stanovništvo, prihvatiti to da dobiju manji postotak teritorija od Židova, ustupe svoju zemlju njima te prihvatiti kršenje njihova prava na samoodređenje i većinska prava. Rezolucija 181 nije dala pravne ovlasti cionistima da jednostrano proglasi neovisnost države Izrael. Sam Plan podjele nema pravnu težinu jer nije prihvaćen s obiju strana – takvog su stajališta bile i SAD, Sirija i nekolicina članica – UN nema prava provesti podjelu bez suglasnosti oba naroda, jedino što može jest proglasiti prijetnju miru i u tom slučaju dopustiti

upotrebu sile (Hammond, 2010: 12). Međutim, Židovima je otvorilo mogućnost i dalo vjetar u leđa za formiranjem nacionalne domovine iako za to nema pravnih temelja.

5. POSLJEDICE SUKOBA

Arapi su kraj sukoba započeli nakon proglašenja neovisnosti države Izrael, dočekali razjedinjeni. Među narodom i vojskom širilo se nezadovoljstvo te sram i gorak okus poraza od Židova, koji nisu bili moćna sila, a tek ne imperijalna. Isto tako, poraz se dogodio od strane naroda koji se smatra dugogodišnjim neprijateljem. Takvo nezadovoljstvo, bijes, i negativne emocije pretočile su se u nestabilnost arapskih država što je kulminiralo raspadom nekoliko režima. Zapovjednik sirijske vojske Husni el-Zaim izveo je državni udar te svrgnuo predsjednika i premijera, jordanski kralj Abdulah ubijen je naredbom Eminovih rođaka, egipatski kralj Faruk svrgnut je u državnom udaru, a u Iraku je vojska stala na kraj hašemitskoj kraljevini. Iako razjedinjeni unutar vlastitih režimskih politika, imali su zajednički vanjskopolitički cilj: uništiti državu Izrael (Havel, 2013: 545).

Deklariranje Izraela kao naseljeničko-kolonijalne zajednice, podrazumijeva rješavanje pitanja autohtonog stanovništva, a upravo je to pitanje do dan danas glavni problem te ostaje neriješeno. Stoga iz perspektive izraelske javnosti, sukob se više deklarira demografskim nego geografskim (Vukas, 2012: 266 i 268). U novije vrijeme, Izrael je suočen s demografskim problemima u vidu visokog nataliteta arapskog stanovništva na izraelskom i palestinskom području. Stoga je izraelska politika novijeg doba usmjerena na rješavanje tog pitanja (Vukas, 2012: 263). Nakon sukoba 1948., procjenjuje se da je iz Palestine iselilo 750 000 arapskih izbjeglica, putem Jordana, Libanona i Sirije do Egipta. U isto vrijeme, sve više Židova dolazilo je u Palestinu te se razvijala ideja o premještanju i iseljavanju preostalog arapskog stanovništva. Kao potencijalna lokacija za realizaciju cionističkih misli bio je Irak, a kasnije Jordan. Međutim, ideja nije prihvaćena od strane većine cionističkog pokreta. Istjeravanje Palestinaca s vlastitog teritorija dugo vremena bilo je zataškano, a prikazivalo se kao dobrovoljno, odnosno poziv arapskih vođa da njihov narod napusti područja koje je osvojio Izrael. Međutim, situacija je bila drugačija i radilo se o osmišljenom planu cionističke ideologije. Istina izlazi na vidjelo tek 80-ih godina i to deklasifikacijom dokumenata iz izraelskih vojnih arhiva. Kao posljedica nastaje promijenjena demografska slika u kojoj broj židovskog stanovništva neprestano raste, a arapskog pada. Za bolju vizualizaciju tadašnje situacije treba usporediti brojke prije početka sukoba, 1941. kada je na spornom teritoriju živjelo 1 111 398 Arapa, a 474 100 Židova (30-ak % Židova u ukupnom broju stanovnika). Samo 20 godina kasnije, postotak židovskog stanovništva u ukupnom broju iznosio je skoro 60 % (Vukas, 2012: 264 i 266). U 21.st. započelo

je održavanje konferencije u centru Herzlyia na kojoj sudjeluju politička, intelektualna i vojna elita Izraela. Nakon konferencije 2003. kao moguće rješenje demografskih prijetnji naveden je transfer državljanstva izraelskih Arapa u budućoj neovisnoj palestinskoj državi. U Izraelu bi imali prava u vidu prebivališta – time bi se riješili svojeg glavnog problema, a to su arapske manjine. Problem se javlja u vidu sigurnosnih prijetnji, jer sve veći broj Palestinaca ilegalno emigrira u Izrael. Izraelska elita sustavno i naporno radi na rješavanju navedenih demografskih problema, a kao neka od rješenja navode se: jačanje nataliteta Židova te obeshrabrenje Arapa na isto, sprječavanje useljenika iz bivšeg Sovjetskog Saveza s ne - židovskim partnerom, istjerivanje stranih radnika, te najradikalnije od svega, istjerati sve Arape iz Izraela (Vukas, 2012: 271-273).

5.1. POSLJEDICE DJELOVANJA UJEDINJENIH NARODA

Glavna problematika djelovanja Ujedinjenih naroda tiče se pitanja, je li rješenje koje je UN donio bilo ispravno da bi se uspostavio mir i zadovoljile potrebe za autonomijom i nezavisnošću dvaju sukobljenih naroda. Uloga UN-a u promatranome sukobu nije oduvijek bila toliko važna, već su Ujedinjeni narodi postupno, od nemoćne pozicije došli do posredničkog tijela koje određuje sudbinu dvaju naroda. Glavna uloga ove međunarodne organizacije jest održati mir i sigurnost putem sporazuma i ugovora (Ghaffar Khan, 2022: 7). Može li se reći da su Ujedinjeni narodi doprinijeli uspostavi mira i još važnije, taj mir uspjeli održati između arapskog i židovskog stanovništva?

Organizaciji je osiguranje sigurnosti u Palestini jedna od temeljnih zadaća, a tome svjedoče i napori koji su poduzeti po tome pitanje (no, jesu li napori imali pozitivan učinak, ostaje glavno pitanje). Tako je naime, 2003. organizirana institucija pod nazivom Međunarodni kazneni sud (ICC) koja je zadužena za očuvanje i održavanje prava i sigurnosti u Palestini kako ne bi došlo do rata, agresije, genocida i ostalih zločina (Ghaffar Khan, 2022: 7). Iste godine Generalna skupština Ujedinjenih naroda šalje Međunarodnom sudu u Hagu da se izraelska gradnja zida proglasi nelegitimnom. Riječ je o pregradnom zidu kojeg Izrael gradi na zapadnoj obali rijeke Jordan. Godinu dana kasnije, Međunarodni sud u Hagu potvrđuje zahtjev Generalne skupštine te gradnju proglašava protivnom međunarodnom pravu i upućuje zahtjev Izraelu za obustavu gradnje i plaćanje naknade Palestincima (Najetović, 2011: 101). U godini proglašenja države Izrael, Ujedinjeni narodi bili su svjesni pozicije koja je zatekla Palestince i masovne migracije koja je uslijedila usred izbijanja sukoba. Sukladno tome, donesena je Rezolucija 194/III koja se bavi pitanjem palestinskih izbjeglica kojima se priznaje pravo na njihov povratak „na svoja ognjišta" s obzirom na veliki broj koji se nalazi u izbjeglištvu. Usvojeno je na desetak različitih

rezolucija kojima se kritiziralo izraelsko ponašanje, a jedna od najvažnijih je Rezolucija 242 usvojena nakon izraelske pobijede 1967. u kojoj se od Izraela tražilo povlačenje s okupiranih teritorija, priznavanje suvereniteta, teritorijalnog integriteta i političke nezavisnosti svake od država koje se nalaze na teritoriju Zapadne obale i Gaze. Međutim, Izrael je svaku rezoluciju odlučio ignorirati. Palestinskom narodu, sukladno Rezoluciji 3236 dodjeljuje se pravo da nitko osim njih ne može raspolagati Palestinom te da sami odlučuju o svojoj sudbini (Najetović, 2011: 102-104). Kao jedno od glavnih postignuća UN-a ističe se zaštita osnovnih prava Palestinaca koji su žrtve krize izraelske aneksije. Agencija Ujedinjenih naroda za pomoć i rad palestinskim izbjeglicama (UNRWA) osigurava palestinskim izbjeglicama u siromaštvu osnovne životne potrebe; besplatno obrazovanje, hranu i zdravstvenu zaštitu. Zahvaljujući UNRAWA-u, procjenjuje se da je oko 2 milijuna Palestinaca vraćeno u matičnu domovinu. Isto tako, svjesni izraelskih vojnih kapaciteta, Ujedinjeni narodi nastoje zaustaviti Izrael u daljnjem jačanju njihove vojne, ali i nuklearne moći; Izrael posjeduje više nuklearnih projektila nego Indija i Sjeverna Koreja (Ghaffar Khan, 2022: 7).

Ujedinjeni narodi donijeli su mnoštvo rezolucija s ciljem obuzdavanja Izraela i poštivanja nacionalnog integriteta, međutim na veliki broj Izrael se ne oglašava. S jedne strane, Ujedinjeni narodi bili su ključan akter u formiranju rješenja između dvaju sukobljenih naroda, međutim kada rješenje nije zadobilo željeni format, UN je rezolucijama nastojao prekinuti sukob, ostvariti mir i sigurnost te zadovoljiti obje strane. Izrael je taj koji je odbijao prihvatiti usvojene rezolucije te tako međunarodnoj organizaciji otežao njen glavni posao, a to je uspostaviti mir na području Palestine. Može se špekulirati o tome ispravljaju li Ujedinjeni narodi sada vlastite greške u trenucima kada su zanemarivali potrebe arapskog stanovništva u korist židovskog koje sada vođeno ostvarenjem stoljetnog snova ne mari za poštivanje međunarodnih prava. Koji god motivi bili, jedno je sigurno, a to je da naponi UN-a nisu djelotvorni i očito su nedovoljni da obustave namjere Izraela (Ghaffar Khan, 2022: 8).

6. ZAKLJUČAK

Zaključno, Arapsko-izraelski sukob 1948. preselio se nažalost i u današnje doba te je jedan od najkompleksnijih aktualnih sukoba na svijetu. Dvije zaraćene strane vode zasebnu politiku zasnovanu na povijesnim, biblijskim te tradicijskim temeljima koje se izrazito suprotstavljaju u svojoj krajnjoj viziji završetka sukoba. S jedne strane, rad je promatrao židovski narod koji se vođen cionističkom ideologijom, pozivao na svoje pravo na povratak te je stoljetni san o nacionalnoj državi realiziran na teritoriju Palestine. S druge strane, arapski narod činio je većinu stanovništva na palestinskom teritoriju, te je pozivajući se na arapski nacionalizam, godinama

borio protiv židovskog naroda u cilju očuvanja teritorijalnog integriteta, ali i uspostavi suvereniteta na tom području. U ovakvoj situaciji kada obje strane žele isti teritorij, u igru ulaze međunarodni akteri. U ovome radu poseban fokus stavljen je na Veliku Britaniju i donošenje Balfourove deklaracije, odnosno Ujedinjene narode koji preuzimaju ulogu 1948. nakon isteka britanskog mandata. Ujedinjeni narodi sada su odjednom glavni akteri koji trebaju donijeti rješenje kojim će obje strane biti zadovoljne. Međutim, formiranje Posebnog povjerenstva za Palestinu (UNSCOP) te donošenje Rezolucije 181 to nisu učinile. Iako je rješenje bilo podijeliti palestinski teritorij na arapsku i židovsku državu, ta podjela nije teritorijalno ekvivalenta broju stanovnika. Planom podjele obje strane nisu bile u potpunosti zadovoljne, no Židovi su odlučili prihvatiti dodijeljen teritorij i formirati Državu, dok su Arapi unatoč diplomatskim naporima od strane međunarodnih aktera te mirnom politikom Židova usmjerenom k njima, jedino rješenje vidjeli u sukobu. Arapi su često u optužnicama upućenim Židovima naglašavali naseljavanje njihova teritorija, iskorištavanje zemlje, nelegitimnost donesenih deklaracija, međutim Židovi su na formiranju svoje nacionalne domovine radili puno prije diplomatskih politika, kroz formiranje institucija, službenog jezika naroda, obrazovanje, organizacije koje su poticale useljavanje preostalih Židova i slično. S te strane, Ujedinjeni narodi odigrali su posljednji potreban korak da se plan Židova izrealizira, ali njihov cilj nije ostvaren preko noći nego je posljedica spomenutih napora. S druge strane, Arapima ni jedno rješenje nije bilo dovoljno dobro, a neslaganja i drugačiji ciljevi unutar samoga naroda poticali su rat u kojemu su članice Arapske lige vodile zasebnu politiku.

Ujedinjeni narodi stoga nisu ispunili svoju temeljnu zadaću, a to je osiguranje mira i sigurnosti jer svojom odlukom izazvali su rat koji traje do dan danas. Hipoteza rada glasi: Ujedinjeni narodi presudili su proglašenju države Izrael 1948. i ovim radom hipoteza je potvrđena. Židovi su dobili teritorij na kojeg su kako oni kažu godinama polagali pravo, a do toga ne bi došlo da taj isti teritorij nije dodijeljen Rezolucijom Ujedinjenih naroda. Sukob je izbio, Ujedinjeni narodi su zakazali u svojoj temeljnoj zadaći, međutim svjesni posljedica ulažu napore kako bi se sukob riješio sporazumom, ali njihov produkt, a to je država Izrael, ne sudjeluje. Stoga, iako je Izrael dobivao potporu od Ujedinjenih naroda i postaju članicom iste godine kada proglašavaju nezavisnost, krše temeljna načela iste te međunarodne organizacija koja je zaslužna za dobivanje teritorija od kojeg formiraju nezavisnu državu. S druge strane, arapskom stanovništvu nedostaje zajedništvo i konsenzus, a ujedno na sebe gledaju kao žrtvu nepravde te sukob vide kao jedino rješenje. Arapsko stanovništvo samo sebe deklarira kao gubitnika ove odluke zbog većinskog arapskog stanovništva te povijesnog prava na teritorij Palestine.

Ujedinjeni narodi nisu jedini koji su doveli do ovakve realizacije, stvaranje države vođeno je i sukobom cionizma, arapskog nacionalizma, ali je UN bio točka na i koja je ubrzala cijeli proces i stoga je hipoteza valjana, kada govori da su presudili nezavisnošću države Izrael. Navedeni sukob ukazuje na ograničeni učinak snažne međunarodne organizacije kao što su Ujedinjeni narodi da se uspostavi mir u slučaju sukoba koji traje stoljećima i duboko je ukorijenjen u povijesnim, vjerskim, nacionalističkim i tradicionalnim vrijednostima. Da bi uspostava mira bila moguća, potrebna je suradnja dvaju aktera, dok su Židovi surađivali s međunarodnim akterima u vidu Plana podjele, kod Arapa to nije bio slučaj.

7. LITERATURA

Analihpd.hr <https://analihpd.hr/kako-su-arapi-propustali-prigode-da-stvore-palestinsku-drzavu/> (pristupljeno: 19.06.2024.).

Ardalić, Martina i Kliček Slaven (2014) Arapsko-izraelski sukob. *Geografski horizont* 60(1): 9-21.

Aldoughli, Rahaf (2016) Revisting Ideological Borrowings in Syrian Nationalist Narratives. *Syria Studies* 8(1): 7-38.

Alfaq, Michel (1945) http://albaath.online.fr/English/Aflaq-01-arab_unity.htm (pristupljeno: 18.06.2024.).

Al-Mujahid, Sharif (1963) Arab Nationalism: A Historical Analysis. *Pakistan Horizon* 16(1): 37-46.

Avineri, Shlomo (2011) Self-Determination and Israel's Declaration of Independence. *Jerusalem Center for Public Affairs*: 35-44.

Aziz, M.A. (1956) The Origins of Arab Nationalism. *Pakistan Horizon* 9(1): 29-37.

Balfour Declaration (1917) chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.files.ethz.ch/isn/125415/8008_Balfour_Declaration.pdf (pristupljeno: 19.06.2024.)

Britannica.com <https://www.britannica.com/event/Arab-Israeli-wars> (pristupljeno: 21.05.2024.)

Dawn, C.Ernest (1999) *The Origins of Arab Nationalism: Part One*. New York: Columbia University Press.

Dw.com <https://www.dw.com/bs/60-godina-od-stvaranja-izraela-i-podjele-palestine/a-2977414> (pristupljeno: 22.05.2024.)

Ghaffar, Khan (2022) Israel-Palestine Conflict and the Role of International Organizations. *Pakistan Review of Social Sciences* 3(1): 1-12.

Hammond, Jeremy R. (2010) The Myth of the U.N. Creation of Israel. *Foreign Policy Journal*: 1-15.

Havel, Boris (2013) *Arapsko-izraelski sukob. Religija, politika i povijest Svete zemlje*. Zagreb: Naklada Ljevak.

Kasapović, Mirjana (2010) *Politički sustav i politika Izraela*. Zagreb: Politička kultura.

Kaur Rai, Selina (2014) What Were the Causes and the Consequences of the 1948 Arab-Israeli war? *E – Interantional Relations*: 1-3.

Kenny, L.M. (1963) Sati' al - Husri Views on Arab Nationalism. *Middle East Journal* 17(3): 231-256.

Khalidi, Rashid (1999) *The Origins of Arab Nationalism: Introduction*. New York: Columbia University Press.

Mallison, W.Thomas i Mallison, Sally V. (1979) An International Law Analysis of the Major United Nations Resolutions Concerning the Palestine Question. *United Nations*.

Najetović, Džemal (2011) Međunarodno pravo, rezolucije OUN i međunarodni samiti o palestinskom pitanju. *Znakovi vremena* 14(51): 98-109.

Rudolf, Davorin (1968) Izraelsko-arapski sukobi pred Generalnom skupštinom i Vijećem sigurnosti Ujedinjenih nacija. *Politička misao* 5(2): 226-250.

Sykes-Picot Agreement (1916) chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgglefindmkaj/https://resources.saylor.org/wwwresources/archived/site/wp-content/uploads/2011/08/HIST351-9.2.4-Sykes-Picot-Agreement.pdf (pristupljeno: 19.06.2024.).

The McMahon-Hussein Correspondence (1915. - 1916.) chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgglefindmkaj/https://www1.udel.edu/History-old/figal/Hist104/assets/pdf/readings/13mcmahonhussein.pdf (pristupljeno: 18. 06. 2024.).

Ujedinjeni narodi (1947) Rezolucija 181 <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-185393/> (pristupljeno: 19.06.2024.).

Vukas, Stjepan (2012) Država Izrael i takozvana demografska bomba. *Nova prisutnost* 10(2): 263-278.